

пропорційних стратегій протидії, аналітики особливостей таких правопорушень та прогнозування рівня їх вчинення; 3) здійснення просвітницької діяльності серед населення щодо рівня небезпеки таких правопорушень, особливостей їх вчинення; 4) забезпечення гарантій для викривачів та ін.; 5) цільового використання відшкодованих коштів від корупційних правопорушень та відповідного звітування.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-114>

## **ТРАНСПЛАНТОЛОГІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В НОРМИ КАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ**

**Тома Маріана Георгіївна**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального права,*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
м. Чернівці, Україна*

У сучасних реаліях інтеграції України до світового співтовариства та активної взаємодії з міжнародними організаціями особливої важливості набуває потреба у реалізації ефективної правової реформи. Основним завданням цієї реформи є забезпечення гармонізації національного законодавства з положеннями міжнародного права. Кожна цивілізована держава прагне гармонізувати своє національне право і законодавство з нормами міжнародного права. Значення міжнародного права постійно зростає, що зумовлено передусім посиленням тенденцій взаємозалежності та взаємовпливу держав у контексті сучасних процесів глобалізації.

З огляду на те, що сьогодні перед Україною постає складне й водночас надзвичайно важливе завдання інтеграції до загальноєвропейського простору, актуальність як впровадження норм міжнародного права у структуру національного законодавства, так і детального вивчення цього процесу стає беззаперечною необхідністю. Така адаптація не лише наближує країну до стандартів Європейського Союзу, але й сприяє формуванню нових правових підходів, що відповідають вимогам сучасності та міжнародної співпраці.

Імплементація норм міжнародного права – це багатовимірний та тривалий процес, який водночас має як правовий, так і організаційний характер. З одного боку, він передбачає інтеграцію міжнародних норм і

принципів у національну правову систему шляхом їх формального закріплення в законодавстві. З іншого боку, ця діяльність є спрямованими та систематичними юридичними і організаційними заходами, що здійснюються як на рівні окремих держав, так і в межах колективних ініціатив або співробітництва через міжнародні організації. Головною метою такого процесу є забезпечення своєчасного, всеохоплюючого і повноцінного виконання прийнятих державами зобов'язань за міжнародним правом. Існує кілька основних підходів до здійснення імплементації міжнародно-правових норм у внутрішньодержавну систему права, кожен із яких має свої особливості та використовується залежно від обставин і правової традиції конкретної держави:

- Рецепція – це метод, за якого зміст міжнародно-правової норми буквально відтворюється у відповідній статті національного нормативно-правового акта. Цей спосіб забезпечує максимальну відповідність тексту національного права прийнятим міжнародним нормам;

- Трансформація – цей підхід полягає в адаптації тексту міжнародного акта або окремих його положень до специфіки національної правової системи, що супроводжується створенням нових внутрішньодержавних норм на основі цих модифікацій. Такий спосіб дозволяє узгодити міжнародні норми із вже існуючим правовим полем держави;

- Відсилання – у цьому випадку національний нормативний акт прямо посилається на положення міжнародного права, які слугують джерелами для регулювання відповідних правовідносин. Цей метод забезпечує гнучкість у тлумаченні норм і дозволяє уникнути дублювання нормативних положень.

Кожен із зазначених способів відіграє важливу роль у процесі адаптації й застосування міжнародних норм на національному рівні, сприяючи ефективності виконання міжнародних зобов'язань.

Для того щоб більш глибоко зрозуміти особливості імплементації як однієї з форм впливу норм міжнародного кримінального права на національне кримінальне законодавство, першочергово варто звернути увагу на аналіз інших форм такого впливу. Це дозволить не лише визначити унікальність механізмів імплементації, а й відобразити їхній зв'язок із загальною системою взаємодії між міжнародним і національним правом.

З точки зору В. Кузнєцов визначення змісту завдань міжнародного кримінального права [1]. На його думку, ключовою метою міжнародного кримінального права є захист міжнародного правопорядку від протиправних посягань. Поняття «міжнародний

правопорядок» має широкий обсяг і виступає результатом інтеграції різних аспектів правопорядку, яка забезпечується за допомогою норм міжнародного права.

Міжнародне кримінальне право спрямоване на захист світового правопорядку, гарантуючи його недоторканність і стабільність від діянь, які в рамках цієї галузі юридичних норм класифікуються як злочини. Основною метою, яку воно переслідує, є забезпечення превентивного впливу, адже головне його завдання – запобігти вчиненню правопорушень, що підпадають під юрисдикцію міжнародного кримінального законодавства. Таким чином, ця правова система діє як механізм загальної профілактики, спрямований на недопущення поведінки, яка може завдати шкоди міжнародній спільноті.

На сьогодні стаття 1 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначає основним завданням кримінального закону захист прав і свобод людини та громадянина [2]. Згідно з цим принципом сформована й Особлива частина КК України. Стаття 1 Кримінального кодексу України відображає положення, закріплене в Конституції України, згідно з яким людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю. Ця основоположна ідея визнання людської гідності спирається на ключові принципи міжнародного права, зокрема, у Загальній декларації прав людини.

Труднощі процесу імплементації обумовлені багатьма факторами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Серед них можна виділити відсутність чіткої правової бази, яка є необхідною для регулювання самого процесу імплементації та забезпечення реалізації впроваджених норм. Крім того, важливою проблемою є невідповідність багатьох стандартів, закріплених у національному законодавстві, вимогам міжнародних стандартів, що спричиняє юридичні колізії. Додатково слід зазначити недостатню правову визначеність моменту, з якого міжнародний нормативний акт набуває статусу частини національного законодавства, що часто стає причиною помилок у його застосуванні. Нарешті, залишається невирішеним питання щодо правового статусу міжнародних актів, які не вимагають згоди парламенту для їх набуття обов'язковості.

Вирішення значної частини зазначених проблем знаходить відображення у положеннях Конституції України. Зокрема, стаття 9 встановлює, що чинні міжнародні договори, на обов'язковість яких надана згода Верховна Рада України, є складовою частиною вітчизняного законодавства. Це означає, що порядок застосування таких норм міжнародного права є аналогічним до порядку застосування норм внутрішньодержавного права. Водночас на конституційному рівні

в Україні не передбачено закріплення пріоритетності норм міжнародного права над національним законодавством. Варто наголосити на тому, що ключовою передумовою для офіційного прийняття зобов'язань сторін за міжнародними договорами є їхня повна відповідність положенням Конституції України. Саме ця узгодженість з основним законом країни виступає незаперечною умовою для надання згоди на юридичну обов'язковість таких документів. Укладення міжнародних договорів, які не відповідають Конституції України, можливе тільки після внесення відповідних змін до самої Конституції. Це підкреслює верховенство основного закону над будь-якими міжнародними угодами.

У питанні співвідношення національного та міжнародного права, Конституція України базується на принципах моністичної теорії. Основний Закон передбачає інтеграцію чинних міжнародних договорів, які були затверджені Верховною Радою України, у систему національного законодавства, де вони стають його частиною. При цьому пріоритетна юридична сила залишається за Конституцією, яка виступає гарантом виконання правил міжнародного права, а не навпаки.

У цьому контексті слід зауважити, що ні міжнародне право, ні внутрішнє законодавство України не передбачають обов'язкової ратифікації всіх укладених договорів без винятку. Міжнародні права та обов'язки держави можуть виникати на основі договору, який набуває чинності не лише внаслідок процедури ратифікації, а й через механізми підписання, приєднання чи затвердження. Для забезпечення належного правового регулювання відносин, що виникають на основі таких угод, доцільно закріпити відповідні положення в тексті Конституції України.

Першочерговим кроком у вирішенні згаданих проблем є забезпечення умов для інтеграції міжнародних норм у національне право. Це передбачає розробку чіткої законодавчої бази, яка визначатиме порядок застосування міжнародних актів та відповідальність за їх порушення, враховуючи специфіку національної правової системи, історичні особливості, традиції, рівень економічного та культурного розвитку, а також існуючий рівень співпраці України з міжнародним співтовариством. У процесі вибору механізмів імплементації необхідно ретельно враховувати всі обставини, в яких цей процес відбувається, а також існування національних правових норм, що певною мірою регулюють відповідні відносини. Це дозволить уникнути можливих колізій між нормами національного та міжнародного права.

Таким чином, можна дійти висновку, що основною метою імплементації міжнародних кримінально-правових норм як форми впливу міжнародного права на національне законодавство є адаптація

останнього до виконання міжнародних зобов'язань з урахуванням специфіки кримінально-правової системи, структури чинного галузевого законодавства та особливостей законодавчої техніки. Такий підхід дозволяє законодавцю забезпечити реалізацію положень міжнародної угоди та одночасно підвищити якість внутрішнього законодавства. При цьому норми міжнародного кримінального права виступають своєрідним імпульсом, який стимулює перегляд положень національного законодавства там, де це прямо передбачено текстом міжнародних договорів або є необхідним за вимогами закону. Ефективність процесу імплементації прямо залежить від рівня якості національного законодавства, а також від обраних законодавцем методів імплементації, таких як рецепція, адаптація, трансформація чи відсилання.

### **Література:**

1. Кузнецов В.В. Теорія кваліфікації злочинів : [підручник]. В.В. Кузнецов, А.В. Савченко ; за заг. ред. д. ю. н., проф. В.І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. No 2341– III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник] / [Ю.В. Александров, В.І. Антипов, О.О. Дудоров та ін.] ; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – 4-те вид., перероб. та доп. – К. : Атіка, 2008. – 376 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-115>

## **КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ПІЗНАВАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ**

**Фігурський Володимир Михайлович**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального процесу і криміналістики,  
Львівський національний університет імені Івана Франка  
м. Львів, Україна*

Системний підхід до вивчення процесуальних дій пізнавальної спрямованості в суді першої інстанції дає можливість розглянути не лише їх окремі види, але й групи, з'ясовуючи структуру системи цих